

3

Vragenuur: Vragen Thijssen

Vragen van het lid Thijssen aan de minister voor Klimaat en Energie over **het bericht "Hoe Energie Beheer Nederland bijna 10 miljard voor de staat verdiende aan de energiecrisis"**.

De voorzitter:

Dan gaan we verder met de volgende vraag. Ik kijk even of de heer Thijssen van de PvdA al aanwezig is. Dat hoop ik wel, want ik zie dat de minister voor Klimaat en Energie aanwezig is. Ik heet hem van harte welkom. Ik nodig de heer Thijssen van de PvdA uit om zijn vraag te stellen over het bericht "Hoe Energie Beheer Nederland bijna 10 miljard voor de staat verdiende aan de energiecrisis". Het woord is aan de heer Thijssen van de PvdA.

De heer Thijssen (PvdA):

Dank, voorzitter. Er is natuurlijk de vreselijke oorlog die Rusland is gestart tegen Oekraïne. Die heeft ervoor gezorgd dat er vorig jaar heel veel zorgen waren in dit land of er wel voldoende gas zou zijn en of we wellicht de winter in zouden gaan met gastekorten. Het is gelukkig gelukt om de gasopslagen in Nederland gevuld te krijgen en er zijn geen gastekorten geweest afgelopen winter. Dat is mede gekomen door staatsbedrijf Energie Beheer Nederland. Mijn fractie is daar blij om.

We hebben deze winter echter ook gezien dat er geen gastekort was omdat er bizarre gasprijzen waren. Heel veel Nederlanders hebben deze winter in de kou gezeten uit angst voor de energierekening. Nederlanders moesten kiezen tussen stoken of koken. We kennen allemaal het voorbeeld van een jongen die flauwviel op school omdat er dat weekend geen geld was om eten te kopen. Ondertussen zien we dat een energiebedrijf als Shell monsterwinsten maakt van 36 miljard. "Tja, dat is de markt", krijgen we dan te horen, en de Nederlanders maar betalen. Vanochtend blijkt dan dat nota bene het staatsbedrijf Energie Beheer Nederland ook een recordwinst maakt van 10 miljard, en de Nederlanders maar betalen. Mijn eerste vraag aan de minister is daarom ook: had dit bedrijf niet wat minder winst kunnen maken, zodat de energierekening van al die Nederlanders wat lager had kunnen zijn?

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan de minister.

Minister Jetten:

Dank u wel, voorzitter. Laat ik me allereerst aansluiten bij de inleiding van de heer Thijssen. Vorig jaar rond deze tijd stonden we veel in de Kamer, bij het vragenuur of bij debatten, met grote zorgen over hoe we de winter door zouden komen: zou er genoeg gas zijn en wat moeten we doen om ons op de winter voor te bereiden? We hebben op aansporing van de Kamer alles uit de kast getrokken om deze winter goed door te komen. We hebben stevig ingegrepen zonder taboes. Twee staatsdeelnames zijn

daarbij cruciaal geweest. Dat zijn Gasunie voor het realiseren van extra lng-terminals en Energie Beheer Nederland voor het vullen van de gasopslag Bergermeer, een belangrijke gasopslag voor de niet-beschermden gebruikers in Nederland en onze buurlanden. We waren als kabinet bereid om risico's te nemen. Het kabinet heeft de portemonnee fors getrokken. Zoals ik vorig jaar rond deze tijd ook heb gezegd: ook met het risico dat het eventueel met forse verliezen gepaard kan gaan. Daarbij is leveringszekerheid voor het kabinet en de Kamer zo belangrijk geweest dat we die risico's weloverwogen hebben genomen.

We zijn nu een jaar verder. We zijn goed de winter doorgelopen. Dat had deels te maken met warm winterweer en grotendeels met hoge energieprijzen, zoals de heer Thijssen zei, waardoor zowel huishoudens als bedrijven veel gas hebben bespaard. De vraag is dan waar de winsten van die hoge gas- en olijeprijzen terecht zijn gekomen en hoe we ervoor zorgen dat die voor een deel weer terugkomen. Daarom hecht ik er belang aan om te benadrukken dat EBN als staatsdeelneming betrokken is bij bijna alle ondergrondse activiteiten in Nederland, zodat we als overheid maximaal grip hebben op mijnbouwactiviteiten. EBN heeft daarbij zelf weinig tot geen invloed op de prijzen op de internationale gasmarkt, ook omdat het vaak partner is in die activiteiten van private bedrijven. EBN heeft uiteindelijk uit de hogere prijzen van verkoop van gas uit het Groningenveld 5,1 miljard winst behaald, uit de kleine velden 4,5 miljard en uit de opslag Bergermeer was die zeer beperkt. Dat is allereerst goed om te benadrukken. Het grootste deel van de winsten komt ook terug naar de Nederlandse Staat en dus ook naar de belastingbetaler. Ik noem 1,4 miljard aan dividend en 3 miljard aan solidariteitsbijdrage die geldt voor Shell en andere, maar dus ook voor EBN. We verwachten ook 2,5 miljard aan vennootschapsbelasting van EBN te ontvangen. Daarmee vloeit het grootste deel van die winst uiteindelijk dus ook weer terug naar de schatkist. Die zetten we voor een groot deel in voor de financiering van het prijsplafond.

De voorzitter:

De heer Thijssen, en gezondheid!

De heer Thijssen (PvdA):

Dank aan de minister voor de beantwoording. Toch laat die wel heel veel vragen open. Dit bedrijf maakt dus een miljardenwinst. De minister somt op waar die winst allemaal vandaan komt, maar was het nou niet mogelijk geweest om ervoor te zorgen dat dit bedrijf minder winst had gemaakt en dat de energierekening voor de Nederlanders die in de kou hebben gezeten lager was geweest doordat de energieprijzen lager was geweest? Laten we wel wezen: de oorlog in Oekraïne is helaas nog niet voorbij. Die heeft nog steeds invloed op de internationale gasmarkt en daarmee op de gasprijzen. De prijzen zijn nu een stuk lager dan vorig jaar zomer, maar die kunnen natuurlijk wel weer omhooggaan. Die schommelingen kunnen we dus niet uitsluiten. Als dit een volgende keer gebeurt, zou het toch heel fijn zijn dat niet een staatsbedrijf of welk bedrijf dan ook monsterwinsten maakt, maar dat de gasprijzen en de energierekening van gewone Nederlanders naar beneden gaan.

Minister Jetten:

Daar zitten een aantal elementen in. Allereerst heb ik wederom besloten dat EBN de opdracht krijgt om gas in te kopen om de gasopslag Bergermeer zo veel mogelijk te vullen. De opdracht voor dit gasjaar is 15 tot 20 terawattuur. Daarbij hebben we ook meteen afgesproken dat het maken van winst absoluut geen doel is bij de gasopslag Bergermeer. Het gaat echt puur om gasleveringszekerheid en het behalen van een vullingspercentage van 90 in onze gasopslagen. We hebben nu geborgd dat er een maximale aankoop prijs is afgesproken, maar ook een maximale positieve spread. Daarmee beperken we dus ook de kans dat er grote winsten worden gemaakt op de gasopslag Bergermeer en krijgen we de opslag tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten gevuld.

Zoals ik net al aangaf zit het grootste deel van de winst van EBN bij de gaswinning uit het Groningenveld en de gaswinning uit de kleine velden. U weet dat de staatssecretaris er met volle steun van het kabinet alles aan doet om het Groningenveld zo snel mogelijk te sluiten. Er zal dus ook minder gaswinning zijn. Daarmee zijn er op een gegeven moment dus ook minder omzet en winst te verwachten. Zowel voor het Groningenveld als voor de kleine velden geldt dat EBN vaak voor 40% participant is. Dat doen we omdat we als overheid grip willen hebben op de mijnbouwactiviteiten. De verkoop van het gas is ook aan de private partijen die de winning en de exploitatie van die velden doen. Daar speelt de internationale gasmarkt de belangrijkste rol. Door eerder te beginnen met vullen en door meer gezamenlijk in te kopen met de EU-lidstaten, ook met de maximale prijs die we op EU-niveau hebben afgesproken voor de TTF-handelsplatformen, proberen we die extreme volatiliteit van vorig jaar te voorkomen en daarmee ook de extreme overwinsten. Daarmee zijn we hopelijk ook minder afhankelijk van de solidariteitsbijdrage en de Vpb-inkomsten die na winst onze kant op komen.

De heer Thijssen (PvdA):

Ik was inderdaad bij al die debatten over het in stand houden van de leveringszekerheid. De minister heeft toen ook gezegd: het kan zijn dat we hier verlies op draaien, maar dat moet dan maar, want de leveringszekerheid is belangrijk. Dat vindt mijn fractie ook. Maar ik hoor de minister nu toch zeggen dat als het gas wordt verkocht dat uit ons eigen Groningenveld afkomstig is of dat we zelf in de opslagen hebben gestopt, het aan de markt is. Bedrijven als Shell, maar dus ook blijkbaar ons eigen staatsbedrijf, gaan dan enorm hoge winsten maken. Dit kan een volgende keer ook gebeuren, dus daarom toch de volgende vraag. Kan de minister er niet voor zorgen dat die markt wat minder winst maakt en dat de prijs die gewone Nederlanders moeten betalen om hun huis warm te stoken, wat lager wordt?

Minister Jetten:

Het is niet omdat de heer Thijssen dit insinueert, maar ik vind het zelf belangrijk om duidelijk te maken dat de staatsdeelneming EBN op verzoek van de Staat heeft gehandeld om ons goed deze winter door te loodsen. Ik wil dus totaal niet de indruk wekken dat EBN willens en wetens met hoge gasprijzen heeft gerekend en dat de huishoudens daarvan de dupe zijn geweest. Dat is absoluut niet het geval. Zonder EBN en zonder Gasunie hadden we er deze winter echt een stuk slechter voor gestaan. Maar ik snap de vraag

van de heer Thijssen wel. We zijn die overwinsten nu eigenlijk aan de achterkant aan het afromen via een solidariteitsbijdrage en hogere belastingheffingen, zodat we die weer via een prijsplafond en andere manieren aan huishoudens en bedrijven kunnen teruggeven. Eigenlijk vraagt de heer Thijssen of je aan de voorkant überhaupt kunt voorkomen dat de prijs zo omhooggaat. Ik ben echt van mening dat we in EU-verband alles op alles zetten om de extreme volatiliteit op de gasmarkt eruit te duwen door het gezamenlijk inkopen, het meer gespreid vullen van de gasopslagen en het market cap mechanism, een lelijke term voor die maximumprijs voor gas op de TTF-handelsmarkten. Daarmee proberen we nu een veel rustiger gasjaar in te gaan. Mochten er aan het eind van 2023 door allerlei onrust toch weer forse omzetten en winsten zijn geboekt, dan kunnen we er natuurlijk wederom voor zorgen dat we die netjes afromen en dat dat geld weer voor onze burgers en bedrijven wordt ingezet.

De heer Thijssen (PvdA):

Mijn fractie vindt het belangrijk dat we zien dat het verwarmen van huizen geen vrije markt moet zijn, maar dat de overheid daar veel en veel meer grip op moet hebben. Het is echt onwenselijk dat mensen in de winter kromliggen en in de kou zitten en we zouden eigenlijk willen dat veel meer van die winsten bij die mensen terecht komt. Het is al fijn dat deze 10 miljard terecht is gekomen bij een staatsbedrijf en niet bij een commercieel bedrijf, anders was die al weg naar de aandeelhouders. Mijn vraag is wel of de minister kan toezeggen dat die 10 miljard winst dan ook echt weer terug komt bij die Nederlanders die deze winter in de kou hebben gezeten en die, als ze de kachel al aanzetten, hele hoge prijzen hebben moeten betalen om hun huis te verwarmen.

Minister Jetten:

Zoals we al bij de Najaarsnota aan de Kamer hebben laten weten, willen we de opbrengst van EBN grotendeels inzetten voor de dekking van het prijsplafond. Dat geldt niet voor de extra inkomsten die via de vennootschapsbelasting binnenkomen. Zoals ik net al zei moet EBN zo'n 2,5 miljard aan vennootschapsbelasting aan de Staat betalen. Dat geld komt binnen bij het ministerie van Financiën en wordt gebruikt om onze totale rijksbegroting weer op orde te krijgen. Maar een groot deel van het geld dat EBN het afgelopen jaar heeft verdiend, komt wel degelijk terug bij de huishoudens die het afgelopen jaar fors geraakt zijn door de hoge prijzen. Dit jaar gebeurt dat in de vorm van het prijsplafond en in de komende jaren hopelijk met slimmere, gerichtere maatregelen die we nu aan het voorbereiden zijn.

Voorzitter, tot slot. Wat het afgelopen jaar ons echt heeft geleerd, is dat we de afgelopen tien, vijftien jaar heel erg naar de energiemarkt hebben gekeken als "het is puur vraag en aanbod en de markt lost alle problemen op", terwijl het afgelopen jaar ons met de neus op de feiten heeft gedrukt dat in een situatie van crisis de grote risico's juist op huishoudens en op mkb'ers worden afgewenteld. Dat willen we niet langer op die manier en daarom is dus ook in de energiemarkt een actieve rol van de overheid en van staatsdeelnemingen relevant.

Ik ben conform de motie-Marijnissen/Segers of Segers/Marijnissen — ik vergeet weleens in welke volgorde die is getekend — breder aan het kijken welke rol de Staat en staatsdeelnemingen kunnen spelen om veel meer rust en grip op die energiemarkt te krijgen. Zoals eerder toegezegd kom ik voor de zomer met een uitgebreide brief daarover. Daarin hoop ik ook op een aantal vragen van de heer Thijssen nader in te kunnen gaan.

De heer Thijssen (PvdA):

Mijn fractie vindt het verstandig dat we verder bezien hoe we kunnen ingrijpen op de energiemarkt, want wat we afgelopen jaar hebben gezien is natuurlijk bizar. Ik heb nog één vraag aan de minister. Hij schatte in september in dat de regeling om de gasopslagen te vullen, miljarden zou kosten, 5 of 7 miljard. Uiteindelijk blijkt dat er zelfs geld mee verdiend is, terwijl wij in september samen met GroenLinks en met heel veel oppositiepartijen hebben geknokt voor een veel ruimhartigere regeling om mensen de winter door te helpen. Wees veel ruimhartiger, laat mensen minder belasting betalen, zodat ze meer geld in handen hebben en ook in tijden van hoge energieprijzen en inflatie gewoon boodschappen kunnen blijven doen en wel gewoon hun huis kunnen verwarmen. Als ik nu de stukken in de Volkskrant lees, dan blijkt dat Energie Beheer Nederland eigenlijk in september al wist dat ze het gas dat ze voor heel veel geld kochten, met winst aan het doorverkopen waren. Zij wisten dus dat ze daar geen verlies op gingen draaien, maar dat ze er winst op gingen maken. Had de minister in september niet veel ruimhartiger kunnen zijn en veel meer mensen veel ruimhartiger kunnen helpen om die koude en dure winter door te komen?

Minister Jetten:

Ja, dankzij aansporing vanuit de Kamer hebben we uiteindelijk dat prijsplafond maar ook de tegemoetkoming voor de blokaansluitingen geregeld. Ten tijde van Prinsjesdag was de inschatting nog dat we daar zo'n 22 miljard euro voor zouden moeten uittrekken. Het kabinet heeft volgens mij rond Prinsjesdag laten zien dat we ook op dat vlak bereid waren, heel diep in de buidel te tasten om huishoudens en kleine mkb'ers door deze moeilijke winter heen te helpen. Dat staat volgens mij ook uitstekend in verhouding tot de eerdere inschattingen die we hadden gemaakt van de kosten voor het vullen van de gasopslagen. De vulopdracht voor EBN liep tot 1 april jongstleden, voor het gehele gaseizoen. In september was het EBN inderdaad gelukt om veel van die contracten ook met een goede spread af te sluiten en daarmee de risico's voor de Staat flink te beperken ten opzichte van de eerste inschatting van 5 à 7 miljard. Maar omdat de hele vulopdracht tot 1 april jongstleden liep, kunnen we nu pas definitief de balans opmaken en daar ook weer van leren voor hoe we die vulopdracht dit jaar aan EBN hebben verstrekt.

De voorzitter:

Dank u wel. Ik kijk even of er vervolgvragen zijn. Dat is niet het geval. Ik dank de minister voor Klimaat en Energie.